

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 6.

Tisdagen den 12 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående kyrkoverdars tillsättande för viss tid; och

n:o 4, i anledning af väckt motion om utarbetande och framläggande af förslag till ändrad lydelse af förordningen den 13 september 1864 angående ränta vid försträckning.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 9 i denna månad bordlagda utlåtanden n:is 2—4.

Kammaren åtskildes kl. 3,02 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 13 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 12, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende;

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

n:r 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Borgholms stad af ett jordområde om 2 hektar 52 ar från Borgholms kungsladugård;

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna mönsterskrifvarebostället $\frac{3}{4}$ mantal Silleberg n:o 3 Börje Olofsgård med $\frac{1}{4}$ mantal Åker n:o 2 i Skaraborgs län;

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från den under Sundbyholms kungsgård lydande kronolägenheten Sundbyås n:o 1 i Södermanlands län;

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Långträskis jernvägsstation beläget område af Piteå kronopark i Norrbottens län;

n:o 19, i anledning af väckt motion om upplåtande af väg öfver Eskilstuna kungsladugård till allmänt begagnande i utbyte mot annan väg;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Ulrika Charlotta Thorsberg;

n:o 21, i anledning af väckt motion om tillägg till 32 § i kun- görelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för för- valtningen af kronans jordbruksdomäner;

n:o 22, i anledning af väckt motion i fråga om ändrade bestäm- melser angående syner och besigtningar å torp, tillhörande rotar och rusthåll vid indelta armén;

n:o 23, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af skattefrälseräntor, som inom viss tid till staten hembjudas;

n:o 24, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af frälseskatteräntor; och

n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, på hvilka vilkor staten kunde för- värfva hela vattenkraften vid Trollhättan för att, med kraftens till- godgörande, undantaga omgifningarna till en nationalpark; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 5, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande upphäfvande af forum privilegium för utländske adelsmän, som i riket inkommit; och

n:o 6, i anledning af justitieombudsmannens framställning om tillägg till lagen angående lösdrivvares behandling den 12 juni 1885.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna, biföll kammaren utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande stats- utskottets den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 4.**Mom. a).*

*Ifrågasatt rätt
till semester
för vissa
tjenstemän vid
fångvården.*

Herr Wieselgren: När fångvårdsstyrelsen ingick till Kongl. Maj:t med anhållan om proposition till Riksdagen rörande beredande af semesterförmån för nu i fråga varande tjenstemän, gjorde fångvårdsstyrelsen detta under djup känsla af denna förmåns behöflighet, icke blott från den enskilde tjenstemannens synpunkt sedt, utan äfven i betraktande af dess vigt för fångvården i dess helhet och för dess rätta handhafvande. Det är alldeles klart, att en tjenstgöring af den beskaffenhet, som dessa tjenstemän hafva att underkasta sig, är i högsta grad ansträngande och enerverande, och att för dess upprätthållande med spänstighet och sjäslugn någon hvilotid är af nöden. Fångvårdsstyrelsen har länge varit fullkomligt på det klara med detta förhållande, men har ansett utsigten att för en sådan framställning vinna Riksdagens bifall icke vara så stor under andra förutsättningar, än att fångvården samtidigt kunde visa upp minskade utgiftsposter på annat håll. Så har nu inträffat, men mot detta förhållande har statsutskottet hänvisat till ett annat, som också nu inträffat: det nemligen, att statsutgifterna äro så stora, att för deras täckande särskilda utvägar måste utfinnas och nya skatter påläggas; och statsutskottet har därför afstyrkt framställningen på den hufvudsakliga grund, att tiden nu icke skulle vara lämplig för dess bifallande, då härmed lätt skulle förknippas likartade kraf från andra håll. I min egenskap af folkrepresentant måste jag väl erkänna, att det af statsutskottet förbragta skälet för en skattebeviljande myndighet måste väga tungt; och om jag därför underlåter att framställa något yrkande, så torde det bevisa, det jag vet att utslaget redan är fäldt. Jag vill emellertid till protokollet uttala min lifliga förhoppning derom, att detta utslags uppskofshänvisning må varda ihågkommen den dag, då det af statsutskottet anförda skälet icke vidare förefinnes; och då denna fråga ovilkorligen hör till dem, som icke kunna falla, utan måste komma igen, vågar jag hoppas, att Riksdagen då skall på ett annat och för fångvården och dess tjenstemän lyckligare sätt, än nu torde blifva fallet, mottaga en ny framställning i denna för fångvårdsförvaltningen så betydelsefulla angelägenhet.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu förevarande moment hemställt.

Ifrågasatt rätt till semester för vissa tjänstemän vid fängvården.
(Forts.)

Mom. b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Anslag till bostadsbyggnad vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.

Herr Wieselgren: Visserligen står jag i en ganska isolerad ställning äfven i denna fråga; men den är dock af något annan beskaffenhet än den föregående, och det skäl, som mot bifall till den punkten anförts, kan icke användas mot den nu förevarande.

De herrar, som tagit någon närmare kännedom om ifrågavarande angelägenhet, hafva funnit, att det gäller tvenne önskningsmål för Svartsjö tvångsarbetsanstalt, det ena att bereda bostad åt anstaltens läkare, det andra att bereda bostäder åt de gifte vaktkonstaplarna.

Mot det förstnämnda önskningsmålet har utskottet anfört, att »hufvudsakliga anledningen till anställande af en särskild, vid anstalten boende läkare skulle vara, att läkaren vid af arbetsfångarne falskeligen föregifna sjukdomar skulle medverka till upprätthållande af disciplinen inom anstalten.» Jag vet icke, om det icke ligger ett grand spefullhet i detta statsutskottets uttalande. Men om också detta skulle vara meningen, vill jag ärligt bekänna, att fängvårdsstyrelsen af sina läkare fordrar just detta, som angifves genom den af statsutskottet begagnade ordalydelsen: *de skola verkligen medverka till upprätthållande af disciplinen inom fängvårdsanstalterna.* Statsutskottet är fullkomligt på villovägar, om statsutskottet tror, att läkarens uppgift vid en dylik anstalt skulle inskränka sig till en ungefär likartad verksamhet, som då han tages i anspråk för sjukvården inom enskilda hem. Detta är så långt ifrån fallet, att han tvärtom och i all synnerhet vid tvångsarbetsanstalterna är af största betydelse just i disciplinärt afseende och icke minst, såsom utskottet här antydt, för simulerade sjukdomsfall. Om herrarne tagit kännedom om sista årens sjukrapporter från Svartsjö i fråga om den sjukdomsform, som kallas simulation, torde herrarne hafva funnit, att icke ett enda sådant fall der förekommit. Man skulle då möjligen deraf kunna draga den slutsatsen, att fångarne vore okunniga om denna sjukdomsform och dess

Anslag till
bostads-
byggnad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.

(Forts.)

användning; men man toge då fel. Anledningen, hvarför den icke förekommit, ligger antagligen företrädesvis kanske uteslutande i läkarens dervaro.

Det har för fängvårdsstyrelsen funnits rika tillfällen att samla erfarenhet i detta ämne. För icke många år sedan fans vid en viss tvångsarbetsanstalt icke anställd någon läkare på platsen. Mot ett arvode af 1,000 kronor om året samt fria resor hade läkaren i en närbelägen stad åtagit sig att tvenne gånger i veckan göra besök vid nämnda station. Detta förhållande innebar påtagligen en mycket stark frestelse för fångarne att begagna sig af konsten att låtsa sjukdom, och de gjorde det också. Oupphörligt förekommo sjukdomsfall, som man kunde förstå vara simulerade, ehuru det icke kunde bevisas att så var. Någon undersökning måste göras, och den som fått detta uppdrag var stationens bevakningsbefälhafvare. Denne var en mycket dugtig officer, men saknade naturligtvis förmåga att bedöma, huruvida rassel i lungorna, biljud i hjertat eller andra symptom för uppgifna sjukdomar förekommo. Han hade ofta intet annat att göra än att förklara uppgiften om sjukdom såsom osanning och befälla fången gå ut till arbetet. Nu kunna ju herrarne väl förstå, att detta förfaringsätt icke alltid kunde lyckas. Det fans tillfällen, då det varit lämpligare och bättre att befälla fången att gå till sjukrummet och lägga sig till sängs än, såsom i stället skedde, att gå ut i stenbrottet och hugga sten. Detta visste dock hvarken befälhafvaren eller någon annan, det ögonblick då befallningen gafs; men inom längre eller kortare tid kunde det blifva klart, att misstag skett. Det bör icke vara svårt att inse, i hvilken högst obehaglig ställning i första rummet befälhafvaren dervid kom, och huru svart det måste blifva att under sådana förhållanden upprätthålla disciplinen bland fångpersonalen. En hvar inom denna kände sig upprörd å kamratens vägnar, och man drog af hvarje ny anledning den än säkrare slutsatsen, att fångarnes lif betydde ingenting för befålet, för öfverklassen, för de magtegende. Att behandla en fångpersonal med en sådan sinnesstämning är i sanning icke lätt. Denna stämning yttrade sig i främsta rummet i hot mot befälhafvaren, hvilket hot efterföljdes först af ett mordförsök och sedan af ännu ett. Förhållandet väckte, naturligt nog, stor ångest inom ifrågavarande officersfamilj; han måste resa hit till Stockholm och begärde att blifva entledigad från sin anställning, då han insåg, att härpå hängde icke blott hans hustrus lif, utan äfven ett litet börjande lif, som var beroende af modrens. Ehuru fängvårdsstyrelsen väl visste, att fångpersonalens uppfattning om någon dess inflytelse på aflägsnandet af stationens befäl blott skulle ytterligare försämra förhållandena, var ju icke annat att göra än böja sig för nödvändigheten och bevilja det sökta afskedet. Men ställningen var ohållbar; och styrelsen måste gå in till Kongl. Maj:t med begäran om anslag till en vid stationen fast anställd läkare, då fängvårdsstyrelsen utan en sådan omöjlig fann sig kunna ansvara för ordningens upprätthå-

lande. Kongl. Maj:t insåg nödvändigheten att bevilja anslaget, och en fast anställd läkare kom dit. Sedermera blefvo också förhållandena derstädes i detta afseende vida bättre.

Att efter sådana erfarenheter ifrågasätta nya experiment i denna riktning vid en ny anstalt, der hittills utomordentligt god tukt och ordning varit rådande, måste vara i högsta grad olämpligt; och jag vågar påstå, att den, som satt sig in i förhållandena, omöjligen kan vara med om en sådan anordning, som statsutskottet föreslagit. Utskottet säger: om det är nödvändigt, nå, tag då en ung läkare till nämnda syssla, lät honom stanna några år, men lät honom sedan resa, ty detta måste vara en öfvergångsplats. Mot detta resonnement måste jag inlägga en bestämd gensaga. Fångvårdsstyrelsen har i allmänhet ingenting emot unga läkare. Den läkare, som nu är antagen att bestrida sjukvården å Svartsjö, är ju en ung man och var vid tjänstens tillträde ogift. Han bodde då i ett eller två rum, och allt gick mycket bra. Men det må besinnas, att på landsbygden, der tillfälle till umgänge eller förstroelser icke finnes, måste behovet af ett eget hem göra sig ganska kraftigt gällande. Nu har denne unge läkare gift sig, och behovet af en rymligare bostad har sålunda blifvit för honom oafvisligt. Utskottet svarar härtill: »lät honom då gå, läkarebefattningen vid denna anstalt bör vara blott en öfvergångsplats.» Nej, mine herrar, det är icke rätta metoden, det är långt ifrån ändamålsenligt att oupphörligen göra ombyte af läkare på en dylik plats. Det går icke an, helt enkelt därför att läkaren vid en tvångsarbetsanstalt är lika mycket beroende af sin förvärfvade och växande *erfarenhet* som någonsin en läkare på någon annan post i samhället. Just dessa simulationer skulle vid inträffande ombyten af läkare oupphörligen förekomma. Läkaren skulle ju aldrig hinna bland fångpersonalen förvärfva sig den auktoritet, på grund af hvilken dessa försök måste försvinna; ty det är med simulationerna likasom med rymningarne. En nu mycket högt ställd och framstående fångvårdsman i Tyskland sade mig en gång, att konsten att förekomma rymningsförsök består icke i att omöjliggöra dem, utan i att omöjliggöra fångarnes *tro* på att deras rymningsförsök *skola lyckas*. På samma sätt förhåller det sig med simulationerna. Öfvertygelsen att läkarens erfarenhet genomskådar simulanten, och att dennes försök därför icke skall lyckas, är det, som gör att försöket *uteblir*. Dessutom är att märka, att simulationen, om hvars verkliga beskaffenhet kanske få varit i tillfälle att göra sig en riktig föreställning — läkarne i kammaren torde dock känna till, huru kinkig den är samt på huru svåra prof den kan sätta äfven den bäst utrustade läkares skarpsinnighet — i många förekommande fall icke kan bedömas utan känedom af personligheten. Och huru skall läkaren vid en sådan anstalt som den nu ifrågavarande lära känna fångarnes personlighet, om han kommer och far på korta besök tvenne gånger i veckan? Han måste tvärtom vara på platsen boende och så att säga hafva personlig bekantskap med hvarenda

*Anslag till
bostads-
byggnad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.
(Forts.)*

Anslag till
bostads-
byggnad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.
(Forts.)

fånge. Han måste veta, hurudana fångarne äro till sin sinnesbeskaffenhet samt huru de i öfrigt uppfört sig, och fångarne måste hafva en lika nära kännedom om honom. Dessutom förekommer vid tvångsarbetsanstalterna ett annat förhållande, som kräfver en mycket noggrann kännedom om fångens personlighet. Det är den omständigheten, att fångar oupphörligt skickas från orterna med betyg om arbetsföret, under det att, när någon tid gått, det visar sig, att de icke äro arbetsföra och således rätteligen icke skulle hafva försändts till tvångsarbetsanstalt. För läkarens auktoritet, på grund af hvilken myndigheterna måste fatta beslut, som upphäfva de förra, kräfves således äfven här en nära ingående bekantskap med fångarne.

Jag vågar tro, att på grund af hvad jag nu sagt nödvändigheten af läkarens bofasthet på platsen torde vara temligen klart bevisad. Statsutskottet förklarar emellertid att, »så vidt för utskottet är bekant, någon större sjuklighet icke visat sig vara vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö rådande». Detta eger nog sin rigtighet; men det har dock derstädes yppat sig ganska fruktansvärda sjukdomstillbud. Tvenne gånger har difteri utbrutit på platsen; och huruvida det, såsom nu, skulle aflupit med förlust af endast tvenne menniskolif, om icke läkaren varit på platsen och kunnat med oaffätlig omsorg och vård ingripa, lemnar jag derhän. Dessutom påminner jag herrarne om att den arbetsdrift, som förekommer på Svartsjö, är stenhuggeri, och att mycket lätt yttre skador dervid inträffa, såsom att en stenflisa flyger i ögat eller en slägga förirrar sig från graniten till en arm eller ett ben. I sådana fall är det nödvändigt att hafva läkarehjelp på platsen och icke behöfva söka densamma på långa afstånd.

Men detta är endast ett af de båda önskningsmålen. Det andra är att åstadkomma tillräckligt antal bostäder för de gifta konstaplarne. För närvarande finnas bostäder icke för mer än 11 konstapelsfamiljer. Från och med den sista nästkommande mars skall vaktkonstaplarnes antal på Svartsjö, som nu är 24, komma att ökas med ännu några stycken, så att hela antalet blir 27 eller 28. Huru tro herrarne, att det skall gå, i fall man skulle tvinga öfver halfva antalet af dessa 27 eller 28 konstaplar att förblifva ogifte? Om det är nödvändigt att gifva befälet tillfälle att bilda sig egna hem, måste detta yttermera vara förhållandet med bevakningscorpsen, som annars utan allt tvifvel komme att inledas i ganska svåra frestelser, antagligen utmynnande i sedliga förvillelser af ena eller andra slaget. Jag anser för min del, att det vore rent af upprörande, i fall dessa många ogifte män skulle sättas i sådana vilkor, att dem förmenades bilda egna hem, inom hvilka de kunde söka ett välbehöfligt skydd för frestelser, som annars lura omkring dem.

Men, svarar man, statsutskottet har ju tillgodosett behovet genom det förslag, som här föreligger. Nej, mine herrar, utskottet har icke tillgodosett behovet, om det också gjort ett försök att göra det. Statsutskottet föreslår visserligen, att af besparingar, som uppkomma å

förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, må utanordnas det belopp, som kan finnas nödigt för uppförande vid Svartsjö af en byggnad åt fyra gifta vaktkonstaplar, dock högst 10,000 kronor. Jag ber dock få påpeka, att det är rent omöjligt, efter arkitektens uppfattning, att bygga ett hus för fyra familjer, der hvarje familj skall hafva 2 rum och kök, för 10,000 kronor. Kostnaden härför beräknas till 16,000 kronor. Men äfven om detta belopp skulle vara tillräckligt, stiger dock otillräckligheten af förslaget fram i en mycket begriplig gestalt, då kammaren påminner sig, att för en liten stund sedan kammaren gick in på att nedsätta förslagsanslagen med 64,300 kronor. Om det var antagligt, att besparingar skulle kunna göras på förslagsanslaget, sådant det var förut, är det, i och med att det blifvit så högst betydligt nedsatt, *icke* sannolikt, att besparingar skola uppstå. Hvilken säkerhet finnes väl därför, att icke förhållandena utveckla sig till nästa år på samma sätt som för ett par år sedan, då förslagsanslaget öfverskreds med 50,000 kronor. Äfven om kammaren skulle bifalla det af statsutskottet framställda förslaget, skulle icke det behof, som förefinnes, blifva afhjelpat, under det att, om kammaren bifölle Kongl. Maj:ts förslag, det blefve möjligt för fängvårdsstyrelsen, för det första att bygga detta hus, i hvilket bevakningsbefälhafvaren och läkaren skulle inrymmas, och sedermera att anordna befälhafvarens nuvarande bostad till fyra lägenheter för de gifte vaktkonstaplarna. Detta är något helt annat, något som innebär full visshet, att något blir gjort, under det att med statsutskotts-förslaget det är fullkomligt oantagligt, att de kraf, som af fängvårdsstyrelsen framställts, alls blifva tillgodosedda.

Jag ber att för kammaren få omtala, att fängvårdschefen från ett annat land, som under sistlidne höst besökte Svartsjö, efter återkomsten från sin ditfärd, förklarade, att tvångsarbetsanstalten å Svartsjö vore en mönsteranstalt. Jag gläder mig öfver detta hans omdöme; men jag vågar på samma gång förutsäga, att om fängvårdsstyrelsen på här föreslaget sätt lemnas i sticket, skall anstaltens höga ståndpunkt icke länge kunna bibehållas. Dessutom känner jag mig ock böra å fängbevakningspersonalens vägnar till kamrarna rigta denna bön: »inleden oss icke i frestelse!» Ty det är säkert, mine herrar: afslås Kongl. Maj:ts proposition, blir det bevakningspersonalen, som får »betala kalaset».

Herr talman. jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nyström, Carl: Jag skall tillåta mig påpeka, att det är betänkligt och icke utan ansvar att för en så stor personal, som finnes vid Svartsjö tvångsarbetsanstalt, icke hafva annan läkarehjelp att tillgå än den, som kan fås på ungefär två nils afstånd, och detta blott i gynsamt fall, nemligen att läkaren är hemma, då budet kommer för att hemta honom till Svartsjö för skötande af ett olycksfall

*Anslag till
bostads-
byggnad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.*

(Forts.)

Anslag till
bostadsbygg-
nad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.

(Forts.)

eller en plötslig sjukdom. Jag anser detta betänkligt med afseende på den stora personalen och denna personals sysselsättning. I detta hänseende tillåter jag mig göra en jmförelse. Jag har varit t. f. sjukhusläkare vid Karlsborg. På den tiden fans vid Karlsborg en arbetsstyrka ungefär motsvarande den personal, som nu är samlad vid Svartsjö. Jag påminner mig fullkomligt väl, att denna arbetsstyrka upptog af dervarande läkares verksamhet och af sjukhusets utrymme en ytterst väsentlig del. Ser man till erfarenheten på det militära området, finner man att äfven der särskild läkare ansetts nödig äfven för en mindre styrka än den personal, som är förlagd vid Svartsjö.

På Karlsborg förekom, medan jag var der, ganska riktigt, såsom herr Wieselgren omtalar, att sjukhusläkaren fick sysselsätta sig med simulationsfall, och jag tror, att sjukhusläkarens inskridande dervid varit af högst väsentlig betydelse. Jag påminner mig särskildt ett fall, då en kronoarbetskarl våldfört sig på en befälsperson och därefter låtsade sinnesrubbing för att undgå straff. Man sökte förmå honom afstå från detta konstgrepp, hvilket lyckades, hvarigenom dylika försök naturligtvis afböjdes för framtiden. Om således en läkares anställande på platsen motiveras af arbetspersonalens storlek, så blir detta, såsom herr Wieselgren framhållit, i ännu högre grad förhållandet, om man tager i betraktande sjelfva arbetet och de olycksfall, som der kunna inträffa. Och det hjälper icke att såsom statsutskottet säga, att om det framdeles skulle visa sig att en särskild läkare vore för anstalten nödvändig, torde läkarebefattningen kunna besättas med en yngre, ogift läkare, som åtnöjde sig med ett eller två rum till bostad, ty i anstaltens intresse är uppenbarligen att på platsen få behålla samme läkare så länge, att denne får erfarenhet om förhållandena der. Först *då* kan han göra fullt gagn. Utan tvifvel är det fullt välgrundadt hvad som i den kongl. propositionen sagts, att saknaden af tjenstebostad för läkaren skulle medföra svårighet att förvärfva och bibehålla en för denna befattning särskildt duglig person.

Jag kan under sådana förhållanden — då behofvet af en läkare på platsen är gifvet och då det dessutom är gifvet, att endast den läkare, som fasthållits på platsen så länge att han vunnit erfarenhet, kan göra fullt gagn — icke annat än instämna i herr Wieselgrens yrkande.

Friherre von Otter: Herr talman, mine herrar! Det tillhör mig såsom ordförande på den afdelning af statsutskottet, som haft den förberedande behandlingen af denna hufvudtitel sig anförtrodd, att redogöra för de skäl, hvarpå afdelningen ansett sig kunna grunda sin framställning i denna punkt. Jag ber då till en början att få erinra, att när tvångsarbetsanstalten vid Svartsjö skulle ordnas, begärde fängvårdsstyrelsen för nybyggnader på stället 180,000 kr., hvilket skulle kunna till 150,000 kr. nedsättas, om för arbetets utförande i viss mån användes fångar. Den beräkning, hvarpå fängvårdsstyrelsen

grundat sin framställning, kunde icke af öfverintendentsembetet till fullo godkännas, utan öfverintendentsembetet påvisade, att det erfordrades 200,000 kr. för att dessa byggnader skulle kunna utföras. Detta belopp begärdes och beviljades af Riksdagen. Hade vid denna tidpunkt fängvårdsstyrelsen haft den uppfattning, som den nu fått, synes det mig som om frågan angående bostad åt läkaren borde hafva framkommit redan då; och med det medgifvande fängvårdsstyrelsen fått att, i mån besparingarna å anslaget till fångars vård och underhåll dertill lemna tillfälle, begagna dessa medel till inredande af bostäder i de redan befintliga byggnaderna, har det synt utskottet, att behovet af bostad åt läkaren skulle kunna afhjelpas.

Men detta är nu icke det enda skäl hvarför utskottet ansåg sig icke kunna tillstyrka Riksdagen att bifalla hvad här föreslogs. Det torde vara klart, att ett läkarearfvode af 1,500 kr., som här omtalas skulle utgå till läkaren vid Svartsjö tvångsarbetsanstalt, måste vara alldeles otillräckligt, om dermed afses att vid arbetsanstalten bibehålla en person för längre tid. Häraf har utskottet hemtat anledning till det antagandet, att om denna framställning skulle bifallas, blefve följden den, att inom en icke aflägsen framtid skulle det erfordras mycket högre anslag till läkaren än dessa 1,500 kr.

Ett annat skäl var, att man ansåg den beräknade kostnaden för boställsbyggnaden, 30,000 kr., alldeles för hög. Byggnaden skulle uppföras af trä, och tager man i betraktande, att man kan använda fångarnas arbete för grundläggning etc., torde nämnda summa kunna betydligt nedsättas. Af detta skäl ansåg utskottet, att 10,000 kr. skulle vara nog för uppförande af bostadsbyggnad åt allenast vaktkonstaplarne.

Den ärade chefen för fängvårdsstyrelsen yttrade, att statsutskottet i detta fall alldeles kommit in på villovägar, men jag ber att derpå få svara det, att om utskottet i detta fall verkligen befinner sig på villovägar, har åtminstone fängvårdsstyrelsen hjälpt till att leda utskottet in på dessa vägar. Af statsverkspropositionen under 2:a hufvudtiteln sid. 22 finner man nemligen följande yttrande af departementschefen:

»Styrelsen hade därför — med åberopande dels deraf att Föders Kongl. Maj:t, i anledning af hvad sålunda vid stationen Tjurkö förekommit, medgifvit, att till läkare, som der bosatte sig, och åt hvilken bostad af arbetsentreprenören bestodes, singe af fångvården utbetalas ett årligt arfvode af 2,000 kronor, och dels deraf att i allt fall den utgift, som anstalten å Svartsjö skulle hafva att vidkännas för sjukvårdens bestridande genom en på längre afstånd derifrån boende läkare, säkerligen skulle komma att, med inräkning af resekostnaderna, öfverstiga 1,500 kronor om året — uttalat sig för önskvärheten deraf att jemväl vid anstalten å Svartsjö läkare måtte finnas att på platsen dagligen tillgå. För vinnande af detta mål hade styrelsen föreslagit arfvode åt läkaren vid anstalten samt, enär bostad icke kunde åt ho-

*Anslag till
bostadsbyggnad
vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.*

(Forts.)

*Anslag till
bostadsbygg-
nad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.*

(Forts.)

nom anordnas, ett årligt hyresbidrag af 300 kronor; och hade detta förslag af Eders Kongl. Maj:t bifallits enligt nådiga brefvet den 15 maj 1891.

Någon egentlig svårighet för läkaren vid Svartsjö att erhålla bostadsrum hade hittills icke mött, enär såväl de personer, hvilka varit förordnade å denna befattning, som jemväl bevakningsbefälhafvaren, åt hvilken tjänstebostad anvisats, varit ogifte, och således en del af nämnda bostad kunnat upplåtas åt läkaren.»

Af detta finner jag för min del, att fängvårdsstyrelsen har gifvit en ledning för utskottet att just komma in på denna väg, och jag tror för min del, att det icke torde vara några oöfverstigliga hinder för fängvårdsstyrelsen att ordna saken på det sätt, som utskottet föreslagit. Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström. Jag har begärt ordet för att i största korthet vitsorda hvad herr generaldirektör Wieselgren nyss nämnde om Svartsjö-förhållandena och läkarevården derstädes.

Jag erkänner, att när frågan först var före om organiserande af en straffarbetsanstalt vid Svartsjö, satte jag mig deremot med mycken ifver. Jag bor nemligen icke långt från Svartsjö, och alla mina grannar och hela trakten deromkring befarade, att förläggandet dit af en tvångsarbetsanstalt skulle hafva ödesdiga och svåra följder för hela den landsort, som omgifver Svartsjö. Men förhållandena hafva visat — och detta är jag den förste att villigt erkänna — att inga olägenheter hittills försports af denna arbetsanstalt vid Svartsjö.

Hvad vidare beträffar nödvändigheten att få den byggnad i ordning, som fängvårdsstyrelsen föreslagit, men för hvilken statsutskottet nekat att hos Riksdagen göra hemställan om beviljande af nödiga medel, måste jag beklaga, att utskottet sålunda förfarit. Jag känner nemligen ganska nära den läkare, som har sig anförtrodd läkarevården vid denna arbetsanstalt, och de upplysningar jag vunnit rörande hans verksamhet derstädes äro af den beskaffenhet, att desamma öfverensstämma i alla hänseenden med hvad herr generaldirektör Wieselgren nyss nämnde. Jag är, såsom kammaren torde hafva sig bekant, en stor vän af sparsamhet med statens medel, men i denna punkt förenar jag mig i allo i den begäran om bifall till hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit, som framstälts af herr generaldirektör Wieselgren.

Herr Wieselgren. Jag ber att ännu några ögonblick få upptaga kammarens tid för att bemöta de skäl, som å statsutskottets vägnar här framstälts mot Kongl. Maj:ts proposition.

Den ärade talare som nyss hade ordet började med att omnämna, huruledes fängvårdsstyrelsen begärt endast 180,000 kr., under det att på öfverintendentembetets förslag anslaget höjts med 20,000 kr. till 200,000 kr. Detta är verkligen förhållandet. Dessa byggnader vid

Svartsjö hade nemligen under en lång följd af år stått obebodda. Genom meddelande från den fackman, under hvars domvärjo de stått, visste öfverintendentsembetet bättre än fängvårdsstyrelsen huru ytterst bofälliga de privata bostäderna på Svartsjö voro. De hade under lång tid lemnats utan förbättring och derunder mycket förfallit; och det var särskildt med afseende på möjligheten att försätta dessa bostäder i beboeligt skick, som öfverintendentsembetet hemställde om 20,000 kronors förhöjning i anslaget och som dessa medel beviljades. Men jag ber att för kammaren få påpeka hurusom, enligt approximativ beräkning, en *ny* tvångsarbetsanstalt skulle kostat staten från 600,000 till 800,000 kronor. Nu erhöles Svartsjö-anstalten för blott 200,000 kronor. För dessa hafva i det gamla, i många stycken upphjelpa slottet inredds 337 nattseller, uppförts 6 nya byggnader af tegel, i äldre byggnader inredds bostäder åt anstaltens predikant, kamrerare, bevakningsbefälhafvare jemte andra af bevakningspersonalen, vidare anskaffats ångmaskin med ledningar för ekonomiändamål, byggts uthus och plankomhågnader samt utförts dränerings- och planeringsarbeten m. m. Jag frågar: kan man begära mera för 200,000 kr.? Så vidt jag vet, är det den billigaste tvångsarbetsanstalt af sin storlek i hela världen. Enligt de penitentiära encyklopedier, som hafva uppgifter i detta afseende, finnes det åtminstone icke mig veterligen någon tvångsarbetsanstalt uppgifven, som i billighet kan mäta sig med denna. Det förefaller mig då obilligt, att man nu begär, att fängvårdsstyrelsen skulle för det erhållna anslaget än ytterligare hafva låtit inreda bostad åt läkaren. Men kanske menade den ärade ledamoten af statsutskottet, att fängvårdsstyrelsen vid uppförandet af alla de nya bostäderna borde hafva gjort framställning om tillökning i anslaget för inredande af bostad åt en gift läkare? Detta var ju dock icke behöfligt då, ty läkaren var ogift. Hade han alltjemt förblifvit ogift, hade icke heller i denna stund något behof af vidgad bostad yppats. Hvarför skulle då fängvårdsstyrelsen begära ett anslag, som icke behöfdes? Och om så skett, hade det männe beviljats? Jag tror det ej. Men lika obilligt som det skulle varit att begära ett anslag, då det icke behöfdes, måste det kännas att icke få det, när det behöfves.

Den ärade statsutskottsledamoten yttrade jemväl, att fängvårdsstyrelsen på grund af den rätt, som beträffande besparingarna å förlagsanslaget till fångars vård och underhåll lemnats Kongl. Maj:t, bort gå i författning om att skaffa sig medgifvande att få inreda denna bostad. Nej, denna uppfattning hvilat på ett misstag. Kongl. Maj:t har icke denna rätt i fråga om inredande af andra bostäder än sådana, som afses för bevakningspersonalen, för konstaplarna, men icke för tjenstemännen. Det framgår så tydligt af ordalydelsen i Riksdagens skrifvelse i ämnet, att derom icke lärers kunna tvistas.

Vidare antydde den ärade statsutskottsledamoten, att om man nu beviljade anslag för inredande af bostad åt läkaren, skulle han snart komma och begära högre aflöning. Det är icke så. Han har

*Anslag till
bostadsbygg-
nad vid
tvångsarbets-
anstalten ö
Svartsjö.
(Forts.)*

*Anslag till
bostadsbygg-
nad vid
tvångsarbets-
anstalten å
Svartsjö.
(Forts.)*

förvärfvat sig så stor praktik bland befolkningen i trakten, att han, med sin innehafvande lön och den rätt till tjänsteårsberäkning, som han eger i egenskap af läkare vid anstalten, har nog. Jag har tillspott honom härom, då fråga varit om hans qvarblifvande eller afflyttning; han har svarat mig, att han vore nöjd, om han blott finge bostad. Farhågan för ökade löneanspråk behöfver kammaren således icke hysa.

Slutligen anförde den ärade ledamoten, att det skulle vara möjligt att åstadkomma det omöjliga i detta fall, derför att man kunde använda fångarnes arbetskraft för uppförande af konstapelsbostäderna. Äfven i det fallet har den ärade utskottsledamoten dock misstagit sig; ty fångvårdsstyrelsen har genom ett af Kongl. Maj:t fastställt kontrakt till en entreprenör öfverlemnadt de arbetsduglige fångarnes arbetskraft, och han betalar derför mer än hvad vi skulle kunna förtjena genom fångarnes användande vid någon husbyggnad. Det skulle vara en högst dålig hushållning; och dessutom skulle utan allt tvifvel entreprenören känna sig utsatt för en ganska våldsam rättskränkning, i fall vi skulle främtaga honom fångar för ifrågavarande ändamål. Han skulle troligen förklara, att det icke var med sådana förutsättningar, han ingick på detta kontrakt, hvarpå han, efter hvad jag tror mig veta, icke anser sig hafva spunnit silke.

Då således de skäl, som den ärade utskottsledamoten anført till försvar för utskottets hemställan, efter mitt förmenande, icke visat sig giltiga och, de båda berörda önskningsmålen äro af så ofantligt stor vigt för tvångsarbetsanstalten på Svartsjö, derest den skulle kunna upprätthållas i sitt nuvarande skick, hoppas jag, att kammaren icke anser det förmätet, om jag ännu en gång upprepar min anhållan, att kammaren ville, med afslag å statsutskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den föredragna punkten hemställt samt vidare derpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet.

*Punkten 1.**Mom. a) och b).**Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag.*

Friherre Klinkowström: Jag har begärt ordet för att göra några anmärkningar emot statsutskottets ifrågasvarande beslut och jag skall be, att kammaren tillåter, att jag får yttra mig om statsutskottets betänkande i dess helhet, emedan detta för mig är nödvändigt.

Jag vill i förbigående nämna, att den obetydliga del i utskottets betänkande, som utskottet sjelft har författat, är af den beskaffenhet, att jag gratulerar utskottet att det icke sökt något pris i Svenska Akademien, ty denna del af utskottets egen komposition utmärker sig hvarken för snille eller smak.

Hvad nu beträffar sjelfva betänkandet, får jag nämna, att det innehåller saker, som icke tillhöra statsutskottets befattning med ärendena, och jag saknar deremot saker, som utskottet enligt § 39 2 mom. riksdagsordningen bort behandla. Denna del af riksdagsordningen, rörande den mening, som utskottet borde hafva tagit till efterföljd, lyder sålunda: »utskottet tillkommer ock att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigat beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdag uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarne äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall utskottet hos kamrarne göra anmälan emot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i regeeringsformen».

Det har nemligen, såsom herrarne alla veta, genom ett kongl. bref af den 6 augusti förlidet år till statskontoret, blifvit af Kongl. Maj:t anbefaldt, att statskontoret, utaf under händer hafda medel, skulle förskottera till utrikesdepartementets kabinettskassa den anpart, som tillkomme norska statsverket att lemna för den gemensamma diplomatiska corpsens aflöning. Detta har, såsom herrarne hafva sig bekant, vägrats af det norska Stortinget, och Kongl. Maj:t har således utaf svenska statsmedel förskjutit denna Norges skuld.

Jag har, när denna fråga vid remissen af Kongl. Maj:ts nådiga statsverksproposition var före, upptagit denna fråga och dervid, liksom åtskillige talare i denna kammare, gillat hvad Kongl. Maj:t då gjorde, att nemligen under mellantiden mellan riksdagarne anbefalla statskontoret att förskottera denna summa; men sedan Riksdagen var samlad, hade Kongl. Maj:t bort anmäla för Riksdagen detta högst egna och jag vågar säga grundlagsvidriga förhållande, på det att Riksdagen

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag. måtte kunna deröfver besluta. Någon sådan anmälan har emellertid till min och mångas förundran icke egt rum.

(Forts.)

Jag tog mig därför friheten att väcka en motion rörande statsregeringen, hvilken motion sedermera af förekommen anledning blef sönderdelad i tvenne motioner, den ena under n:o 14 och den andra under n:o 15. I den senare trodde jag mig genom mitt förslag göra regeringen en väsentlig tjänst med afseende på denna Sveriges internationella fråga och jag föreslog också der de åtgärder, som jag ansåg skulle vara tjenliga att vidtaga, intill dess, på ett eller annat sätt, Norge kunde förmås att betala den skuld, hvartill statsverket fått provisoriskt besluta att lemna nödiga medel såväl för 1894 och 1895 som äfven för 1896, hvilket sistnämnda års statsregering nu af Riksdagen skall afgöras.

Hvad har nu statsutskottet gjort i dessa hänseenden? Statsutskottet har anmält, att det framdeles kommer att afgifva utlåtande öfver den del af min motion, som afsåg att för år 1896 fördela denna icke obetydliga kostnad dels genom ett extra anslag till utrikesdepartementet å 100,000 kronor, dels genom besparing af återstoden, som, efter min uträkning, skulle belöpa sig till omkring 80,000 kronor. Utskottet har icke, såsom sig bort, behandlat hela denna min korta motion n:o 15, utan utskottet har sönderslitit densamma och endast behandlat en underafdelning i motionen rörande den tredje hufvudtiteln. Att jag icke dermed kan vara nöjd, tror jag hvar och en af kammarens ledamöter ganska väl förstår.

Jag sade i början, att statsutskottet glömt den instruktion för dess verksamhet, som återfinnes i § 39 riksdagsordningen 2 mom., eller båda momenten, ty jag söker fäfängt i rikets grundlagar, att statsutskottet har någon befogenhet att blanda sig i politiska förhållanden, hvartill dessa internationella frågor rättsligen höra. Det är helt andra åtgärder, som äro föreskrifna, när dessa frågor skola behandlas, men att statsutskottet intet dermed har att skaffa, det vågar jag påstå.

Om man genomläser synnerligast hvad utskottet uttalat sig rörande konsulatfrågan, finner man der, att utskottet gifvit sig in på ett område, som icke tillhör utskottet, och det synes mycket väl af sättet, hvarpå utskottet uttrycker sig, om jag så må säga, att denna fråga icke tillhör utskottets befogenhet.

Utskottet talar om att det är »förvissadt derom», att, oaktadt 1891 års Riksdag begärde en nedsättning i anslaget till utrikesdepartementet, Riksdagen nu »under för handen varande förhållanden» icke skulle vilja vidhålla detta 1891 års beslut. Utskottet säger — och det kan tjena som stilprof på utskottets sätt att behandla vissa frågor — »under för handen varande förhållanden». Hvad menar utskottet dermed? Utskottet hade bort, synes det mig, vara skyldigt att delgifva Riksdagen, som egentligen är den beslutande parten, hvad utskottet dermed menar. Det är nemligen ett mycket vidtomfattande,

dunkelt och obestämdt uttryck detta »under för handen varande förhållanden».

Vi hafva i den kongl. propositionen rörande tredje hufvudtiteln ej funnit något, som kan gifva stöd för utskottets uttryck, som jag nyss nämnde. Kongl. Maj:t begär under tredje hufvudtiteln icke annat, än Kongl. Maj:t de närmast föregående ären vanligen begärt, såväl på ordinarie som på extra stat. Visserligen gifver det vidfogade statsrådsprotokollet anledning att finna den norska frågan och den utbetalning, Kongl. Maj:t anbefalt statskontoret att göra, vara af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:t bort göra framställning till Riksdagen om användande af svenska statens medel, men det har icke skett, och dertföre finner jag icke, att detta uttryck är lämpligt, sådant det här af statsutskottet blifvit formuleradt.

Det är ledsamt, att statsutskottet till framdeles uppskjutit att behandla största delen af min motion n:o 15. Jag tror, att utskottet dervidlag begått fel i tvenne hänseenden. Först och främst synes mig utskottet haft skyldighet att i *ett sammanhang* behandla dessa viktiga frågor rörande tredje hufvudtiteln och icke uppskjuta en del, och kanske den viktigaste, till framtiden och deremot behandla de vanliga delarne af hufvudtiteln, som alltid förekomma i detta särskilda betänkande. Det kan väl hända, att utskottet trott, att förhållanden sedan kunna gifvas, så att man rörande godtgörelsen till norska statsverket framdeles kunde få vissa upplysningar, som icke nu förefinnas. Skulle dermed utskottet hafva tänkt sig, fastän det icke uttalat det, att dessa upplysningar skulle komma från Norge, som vissa personer tro vara villigt att inbetala sin anpart i tredje hufvudtiteln, så tror jag, att utskottet har sig storligen bedragit. Det blir troligen ingen förändring, och då måste utskottet behandla den del af min motion, som, jag säger det ännu en gång, afsåg att underlätta för regeringen de svårigheter, som de internationella frågorna medföra.

Utskottet har, såsom jag nyss nämnde, icke klart uttryckt sig, utan utskottet resumerar sitt uttalande under den mystiska titeln »under för handen varande förhållanden». Om likväl utskottet trott, att denna kammare den 24 januari, då diskussion förekom vid remissen af den kongl. propositionen, har uttalat sig för eu hastig behandling af tredje hufvudtiteln, sådan den förekommer i Kongl. Maj:ts proposition, så tror jag, att utskottet har storligen bedragit sig.

Såsom herrarne litet hvar erinra sig, var det herr Reuterswärd, som på detta rum talade om nödvändigheten af och rekommenderade till statsutskottet att fortast möjligt inkomma med betänkande rörande tredje hufvudtiteln. I denna herr Reuterswärds åsigt och rekommendation till statsutskottet instämde, efter min beräkning, som återfinnes i protokollet, ungefär eller kanske något mer än hälften af kammarens ledamöter. Men, mine herrar, hvad innehåller då herr Reuterswärds rekommendation? Ifuru uttryckte sig herr Reuterswärd vid det tillfället? Han sitter der sjelf och kan vitsorda hvad jag säger.

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag.
(Forts.)

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag,
(Forts.)

För större säkerhets skull vill jag upprepa hvad han, enligt protokollet, då nämnde, och det är någonting annat, enligt min mening, om jag fattat hans uttryck rätt, än hvad utskottet här gjort. Han talade nemligen om de svårigheter, som uppstått till följd af att Kongl. Maj:t anbefalt statskontoret att inbetala den anpart, som norska statsverket bort erlägga till utrikesdepartementets kabinettsskassa, och säger vidare:

»Då det synes mig vara af synnerlig vigt, att Riksdagen blir satt i tillfälle att genom beslut rörande anslagen under tredje hufvudtiteln uttala sin mening angående nu berörda förhållande» — det var nemligen förhållandet med Norge och dess anpart till tredje hufvudtiteln — »tillåter jag mig att till utskottet rigta den anhållan, att dess utlåtande angående denna hufvudtitel, måtte så skyndsamt, som ärendets vederbörliga behandling medgifver, blifva afgifvet och till kamrarne insändt».

Jag hoppas, att herrarne icke äro i tvifvelsmål om hvad herr Reuterswärd der menar. Det var nemligen, skulle jag tro och så förstår jag hans uttryck, herr Reuterswärds mening, att tredje hufvudtiteln skulle i sin helhet, och således äfven hvad min motion derom innehåller, behandlas och komma in så tidigt som möjligt till kamrarne, på det att de måtte få fatta sitt beslut. Det var deruti, som öfver hälften af de närvarande kammarmedlemmarna instämde och förklarade sig vara af samma mening.

På grund deraf och till följd af de anmärkningar, jag nu gjort, tillåter jag mig helt enkelt yrka återremiss af tredje hufvudtiteln i sin helhet, på det att den måtte kunna behandlas såsom redan närmare hälften af kammarens ledamöter och herr Reuterswärd önskat.

Jag ber således att få yrka återremiss af tredje hufvudtiteln.

Herr Björnstjerna: På sätt den siste ärade talaren sjelf påpekade, har utskottet här endast besvarat hans motion i hvad den afsåg framställning om minskning i anslaget till ministerstaten för år 1896. Att utskottet icke behandlat de öfriga delarne af hans motion ligger ju nära till hands, när man i statsrådsprotokollet, som är Kongl. Maj:ts proposition bifogadt, finner uppgifvet, att Kongl. Maj:t i sin norska regering beslutat att framställa till Stortinget yrkande på betalning af de nu af Sverige förskotterade medlen. Man kan ju således icke, innan denna fråga kommer före längre fram, behandla hela hans motion. Att den nuvarande tidpunkten skulle vara den mest olämpliga, som kunde väljas, att nedsätta anslaget till utrikesdepartementet bör väl vara uppenbart för en hvar, sedan det norska anslaget upphört att tills vidare utgå. Utskottet har därför icke heller ansett sig böra ingå uti någon närmare kritik hvarken af friherre Klinckowströms motion eller af herrar Norbergs och Truedssons motion i denna rigtning. Den senare motionen är uppenbarligen författad af med diplomatiska ärenden och diplomatiens fordringar obekant person, som

inskränkt sig till att upprepa företrädesvis de yrkanden, som från den norska radikala venstern framstälts.

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag.

(Forts.)

Hvad friherre Klinckowströms motion beträffar, måste jag för öfrigt beklaga, att han i motiveringen uttalar en möjlighet af föreningsens upphörande och detta kanske redan nästa år. Ett sådant uttalande skulle kunna ingifva den falska åsigten i Norge, att en dylik mening verkligen delas af något parti inom vårt land, hvilket jag på det bestämdaste måste bestrida. Visserligen är det sant, att många ibland oss, ja, säkert de flesta, med djupt vemod beklaga, att icke Sverige funnit det vänskapliga och broderliga samarbete från norska Stortingets sida, som varit önskvärdt för unionens befastande och utveckling till de båda folkens bästa, men Sverige har gjort allt för stora uppoffringar för att åstadkomma unionen för att nu låta alla frukter deraf gå sig ur händerna. Historiens vittnesbörd kan icke jäfvas, att det var Sverige, som gjort Norge fritt, att det varit Sverige, som löslit Norge från danska väldet, och att det varit Sverige, som vunnit Europas samtycke dertill genom sitt deltagande i det stora frihetskriget och genom uppoffrandet af sin sista transbaltiska besittning. Norge har på intet vis dertill medverkat, utan tvärtom genom valet af Danmarks tronföljare till Norges konung sökt motarbeta det och återförena Norge med Danmark. Hade icke de svenska vapnen gjort ett hastigt slut på den nyvalde konungens rege- mente, hade en återgång till det danska väldet helt naturligt försiggått.

Man ordar i Norge om unionens upplösning, alldeles som skulle detta bero af Norges fria vilja. Stortinget fattar det ena beslutet efter det andra under tydlig förklaring från den radikala vensterns ledande män, att afsigten är unionens sprängande. Salunda har Stortinget beslutat det gemensamma konsulatväsendets upphäfvande utan Sveriges hörande. Skulle samtycke dertill gifvas, blefve följden den, att Stortinget nästa gång beslutade den gemensamma diplomatiens och den gemensamma utrikesministerns afskaffande. Och sedan kommer man troligen att bortvotera den gemensamme konungen.

De underrättelser, som i dag från Norge ingått, bekräfta beklagligen, att unionskonungens försonliga och moderata framställning blifvit af Stortingets venstermajoritet förkastad. Under sådana förhållanden tillkommer det Sveriges Riksdag och folk att gifva unionskonungen, Sveriges kloka och vördade Konung, ett kraftigt stöd genom sitt uttalande, att hvad som nu tilldragit sig i Norge icke på något vis förändrar de åsikter, som Riksdagen redan år 1893 uttalade, särskildt hvad konsulatfrågan beträffar och nödvändigheten att behandla denna fråga tillsammans med frågan om utrikes ärendenas behandling.

Utskottet föreslår Riksdagen att nu upprepa detta uttalande, och gerna skulle jag, i synnerhet efter de underrättelser, som i dag ingått från Norge, hafva kraftigare betonat Riksdagens åsigt i detta fall, särskildt om nödvändigheten af unionens upprätthållande för den skandinaviska halföns oberoende. Men jag är öfvertygad, att hvad

*Tredje hufvud-
titelns ordina-
rie anslag.*

(Forts.)

utskottet här föreslagit och som jag hoppas måtte enhälligt blifva af denna kammare, och med så stor enhällighet som möjligt af Andra Kammaren antaget, bör gifva Konungen ett tillräckligt stöd, och skall jag därför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets betänkande.

Friherre Klinckowström: Jag har, med afseende på den siste ärade talarens yttrande, endast några få ord att tillägga.

I allmänhet hafva statsmagterna i Sverige, enligt mitt förmanande, när de skola behandla normmännen och norska frågor och unionella frågor, sökt göra det så lindrigt som möjligt och lindrigare, det vågar jag påstå, än som vederbort. Statsmagterna hafva i allmänhet dragit sammetshandskar på sig, när det gällt att afhandla med normmännen. Min öfvertygelse är, att det varit bättre, om de dragit på sig jernhandskar. Då hade normmännen vetat af det.

Hvad den siste ärade talaren nämnde om norska konungens skrifvelse till stortinget, så finnes denna återgifven i Svenska Dagbladet för i dag. Der finnes äfven det svar, som norska Stortingets majoritet, vensterföreningen, derpå aflemnat. Denna handskrifvelse till Konungen har följande lydelse:

»Under hänvisning till den i riksakten gifna och af Stortinget upprepade gånger häfdade grundvalen för förhandlingar mellan de förenade rikena:

hvardera rikets sjelfbestämmelserätt i alla frågor, som icke i riksakten äro betecknade såsom unionella —

förklarar Stortingets venster, att den ej vill afvisa underhandlingar mellan de båda rikena, som äro förenliga med denna princip.»

Således har Stortingets vensterförening, hvilken, som jag nyss nämnde, representerar majoriteten i Stortinget, icke afvisat förhandlingar, den har tvärtom bifallit förhandlingar med Sverige under de vilkor, som jag nyss hade äran uppläsa.

Herr vice talmannen: Jag beder kammaren om ursäkt, om jag en liten stund upptager kammarens tid, särskildt som jag är mycket förkyld och måhända har svårt att göra mig hörd, men jag har aldrig haft tillfälle att närmare ingå i något uttalande i unionsfrågan. När 1893 års skrifvelse förekom i kammaren — en skrifvelse, i hvilken jag dock hade någon del — låg jag af sjukdom bunden i mitt hem. Vid remissdebatten var jag redan utsedd till ledamot af statsutskottet och vald till dess ordförande, och jag ansåg då föga lämpligt att uttala mig i en fråga, som inom kort skulle komma att inom utskottet behandlas.

Tiden är dock tillräckligt allvarsam för att det skall synas mig vara en oafvislig pligt äfven för mig att yttra mig och till protokollet uttala min mening i frågan. Jag vill icke ingå på de anmärkningar, som friherre Klinckowström framstälde mot handlingen

af hans motioner. En föregående talare har redan svarat derpå. Men han nämnde nyss, att han icke visste, hvilket grundlagsstadgande, som berättigade statsutskottet att blanda sig i allehanda politiska frågor, och hänvisade till vårt uttalande i konsulatfrågan. Jag tror icke, att denna anmärkning är befogad, sedan kammaren enhälligt, som jag vill minnas, antog 1893 års skrivelse, och statsutskottet i afseende å denna punkt endast ställt sig på samma ståndpunkt som denna skrivelse.

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag.

(Forts.)

Den punkt, som onekligen är af största vikt i statsutskottets nu föreliggande utlåtande, är den, uti hvilken herr Wavrinskys motion behandlas. Det finnes ingen punkt, i afseende å hvilken meningsbrytningen inom de förenade rikena varit så stor. Det finnes ingen, i hvilken uppfattningen inom dem är mera olika. Från att striden i Norge till en början gälde, huruvida ett särskiljande af konsulatväsendet vore lämpligt och fördelaktigt, synes mig striden numera hafva antagit en mera formel karakter; den synes mera röra sig om huruvida den beslutade uppsägningen skall föredragas i unionelt statsråd eller i enbart norskt, liksom man der kraftigt framhållit Norges rätt att uppsäga gemenskapen.

Jag vill emellertid icke beröra dessa strider. Jag ställer mig på en helt annan ståndpunkt. Jag frågar mig i stället: hvad kan nu göras, för att unionen skall kunna fortleva och fortleva till båda landens lycka? För att den skall kunna fortleva och fortleva till båda landens lycka måste såvidt möjligt dylika tvister undvikas; man måste söka finna öfverenskommelse i de punkter, som för närvarande göra, att unionen skakas i sina grundvalar. Mig synes, att den väg man slagit in på — att steg för steg lösa unionsbandet, att med bitterhet göra inlägg i tvistefrågor, att utså misstro mellan folken — den vägen kan icke annat än leda till splittring. Misstro väcker bitterhet i sinnet, och ur denna kan uppstå ett hat mellan folken, ett hat, hvars frukter i framtiden kunna blifva bittra nog, och som sent torde slockna. Mig synes därför den meningen vara fullt berättigad, som anser, att icke konsulatfrågan ensamt, utan att alla de tvistefrågor, som för närvarande göra unionsförhållandena mindre goda, samtidigt böra komma under behandling. Det synes mig, att om man löser blott en eller några af dessa fragor och lemnar de andra kvar, då förblifver vägen öppen för nya missförstånd, nya förvecklingar. Ett ytterligare skäl för denna mening, hvilken jag tror mig kunna uttala som statsutskottets nu och 1893, ligger deruti, att från ledande män i Norge hörts uttala, att upplösning af den konsulära gemenskapen endast är ett första steg; ett nästa steg kommer efter, upplösning af gemenskapen i utrikesstyrelsen. Det finnes häruti, tyckes det mig, ett fullgiltigt skäl för den fordran, som från svensk sida framstälts, att uppgörelse bör ske icke endast i en fråga, utan också i *alla*, som nu stå såsom tvisteämnen mellan folken.

Den föregående talaren redogjorde nyss för den handskrivelse, Konungen utfärdat tillt stortingspresidenten, och det svar, han fått från

Tredje hufvud-
titelns ordina-
rie anslag.

(Forts.)

norska Stortingets vensterförening. Jag behöfver väl icke uppläsa den, vi känna den alla. Jag skulle gerna vilja tolka det svar, Konungen emottagit, så, som den ärade talaren gjorde, i fall jag kunde det. Men jemför jag ordalagen deruti med norska Stortingets på förslag af Lövland fattade beslut af den 17 mars 1893, ett beslut, fattadt med 64 röster mot 40, och så lydande: »I anslutning till Stortingets enhälliga adress af den 23 april 1860 fasthåller nuvarande Storting Norges enrådighet i alla angelägenheter, som icke i riksakten äro betecknade som unionella, och häfdar i öfverensstämmelse dermed, att Stortingets beslut af den 10 juni förra året angående konsulatväsendet måste behandlas *uteslutande* af norsk statsmyndighet, och denna sak *afgöras oberoende* af andra från svensk sida i statsrådsprotokollet den 14 januari i år berörda frågor» — sammanställer jag, sade jag, detta Stortingets beslut med venstermajoritetens uttalande, fruktar jag, att man icke kan tolka svaret annat än som afböjande; och får jag tolka svaret så, framstår för mig såsom naturligt, att vi å vår sida måste skarpt och tydligt framhålla, att vi af ingenting funnit oss föranledda att i någon mån ändra uttalandet af 1893, utan fortfarande sluta oss derom. Man säger mig, att måhända af ett sådant tillvägagående kan en kris uppstå, en allvarsam kris, som kan komma unionen att vackla i sina grundvalar. Jag vill hoppas, att så icke blir fallet. Jag är en varm vän af unionen, och jag vill tillägga, jag är en varm vän af Norge, men af ett Norge, som kommer emot oss med broderskänslor, icke af ett Norge, som möter oss med misstro och med bittert sinne. Jag vill äfven tillägga, att det ligger icke i detta utskottets uttalande någon handske kastad mot Norge. Det ligger deri den varmaste önskan, att unionen skall kunna bestå, att ett samförstånd skall kunna vinnas mellan folken, men det är på samma gång ett ärligt och öppet uttalande att, utan att vi få lösa *alla* frågor, som göra förhållandet dåligt mellan folken, kunna vi icke vänta att lugnt framgå på unionens bana utan nya förvecklingar och nya stridigheter.

Jag ber om ursäkt, om jag lägger några ord härtill, som kanske icke fullt höra till sammanhanget. Det har ofta sagts om oss i vårt broderland, att vi ännu drömma stormagtsdrömmar, att vi vilja drifva stormagtspolitik, att våra åtgärder för att öka våra försvarskrafter hafva ytterst ett sådant mål. Jag behöfver icke för kammaren uttala, huru fullkomligt felaktig en sådan uppfattning är, men kanske kan det icke vara utan nytta, att uttalandet sker. Vi drömma inga stormagtsdrömmar, fordra icke längre att lägga ett tungt vägande ord i nationernas rådslag, men vi vilja, att vår historia skall visa, att vårt folk icke blifvit ett degenererad folk, att vi ännu veta att uppskatta våra minnen och söka göra vår framtid desamma värdig, ehuru vi icke längre söka vår magtställning på valplatserna, utan endast på det fredliga arbetets fält, och att, då vi öka våra försvarskrafter, detta

ingalunda är för att drifva storpolitik, utan för att fylla ett fritt folks första pligt, att värna sin sjelfständighet.

*Tredje hufvud-
titelns ordina-
rie anslag.*

(Forts.)

Jag har velat uttala detta och vill på samma gång tillägga: Tunga moln hafva hopat sig i vester. Skola dessa skingras utan att en förödande stormvind härjar norden? Eller skola de skingras och himlen åter stråla klar? Jag vill hoppas detta senare. Jag vill tro på de båda folkens lugna besinning, jag vill tro, att de skola känna hvad värde unionen har, att svaghet ligger i splittring, och att, sedan öfvertygelsen derom blifvit lefvande, de skola söka få till stånd en upp-görelse, hvarpå ett bestående af unionen kan byggas, så att de båda folken inför verlden kunna träda fram såsom ett enigt folk, hvilket hos sin enighet hemtar kraft att värna sin sjelfständighet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herrar *Törnebladh, Annerstedt, Almgren, Oscar, Walldén, Stråle, Ekdahl* och *Boström, Filip*, grefve *Wachtmeister, Fredrik*, herr *Sandberg*, grefvarne *Wachtmeister, Hans, Hamilton* och *De la Gardie* samt herrar *Kockum, Tornerhjelm, Cavalli, Dickson, Robert, Krok, Kerfstedt, Wieselgren, Ljungberg, Billing, Widmark, Fröberg, Asker, Björklund, Dahlberg, von Stapelmohr, Tamm, Hugo, Crusebjörn* och *Almén*.

I herr Björnstjernas anförande instämde grefve *Posse* samt herrar *Nyström, Carl, Åkerman, Benedicks, Pettersson, Carl*, och *de Laval*.

I de yttranden, som afgitvits af herr Björnstjerna och herr vice talmannen, instämde herrar *Almström, Fränckel, Odelberg, Wilhelm, Tamm, Per Gustaf, Helander, Sederholm* och *Hallgren*, grefve *Klingspor*, herrar *Andersson, Gustaf, Flach, von Post* och *Abelin*, grefve *Douglas*, herrar *Fosser, Berg, Gustaf, Jehander* och *Stephens*, grefve *Spens*, herrar *Odelberg, Theodor, Lybeck, Poignant, af Burén, Nilsson* och *Bruzelius*, friherre *Wrangel von Brehmer*, grefve *Piper*, friherre *Trolle*, herrar *Fehrman, Pettersson, Fredrik Emil* och *Rodhe*, friherre *Alströmer*, herr *Grundberg*, hans excellens friherre *von Essen*, herr *Andersson, Per Johan*, friherre *Klingspor*, herrar *Weinberg, Röhss, Svedelius, Lundström, Rudebeck, Falk, Wester* och *Bergström*, friherre *Gripenstedt*, herr *Trägårdh*, grefve *Lewenhaupt* samt herrar *Reuterswärd, Nisser, Martin Samuel, Nisser, Ernst, Söderhjelm, Brehmer, Rettig, Anderson, Albert, Ölander, Bremberg, Bergman, Almgren, Fredrik, Philipson, von Strokirch, Wennerberg, Pehrsson, von Möller, Torelius, Wijk, Säve, Behm, Blomberg, Lundeberg* och *Berg, Lars*.

Friherre *Klinckowström*: Herr talman, mine herrar! Jag har bara ett par ord att säga för att bemöta grefve Sparres sista yttrande. Jag väntade mig, att han skulle anföra 1893 års riksdagsbeslut i denna fråga såsom en anledning för utskottet att nu återkomma till densamma. Men han glömde dervid, att Sveriges grundlag vet icke af några prejudikat; den skall i hvarje fall efter ordalydelsen förstås, och

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag. det vågar jag påstå, att statsutskottet icke observerat tillräckligt i denna fråga.

(Forts.)

Hvad den nuvarande unionen beträffar, har jag redan derom uttalat mig, och jag återkommer dertill, att den är sådan att den, enligt mitt förmenande, icke bör bestå. Den nuvarande unionsakten är en statshandling af den beskaffenhet, att den, med den erfarenhet man har af norska Stortingets skaplygne, kommer att beständigt gifva anledning till de allvarligaste missförhållanden, och, hvad värre är, den beröfvar konungamagten det nödvändiga välde, den bör hafva, och lemnar Sverige icke det understöd i militärt hänseende, som vid utbrottet af ett krig är för detta land nödvändigt, såvida vi skola hafva någon nytta af unionen. Den nekar Konungen att upplösa Stortinget för att vädja till ett annat med mähända bättre tendenser, och den nekar Konungen att hindra antagandet af otjenliga eller olyckliga laggar, hvilka Stortinget kan enligt Norges grundlag under vissa vilkor genomdrifva.

Grefve Sparre anförde, att det svar, som Stortingets vensterförening nu afgifvit på Konungens till stortingets president ställda skriftliga fråga, varit i öfverensstämmelse med 1894 års Stortings beslut, nemligen att det icke ville förhandla rörande konsulatsaken. Men, mine herrar, det var ett annat Storting, än det, som nu skall yttra sig i frågan och som knappt börjat sin session. Och jag trotsar honom att med all hans spådomkonst kunna säga hvad beslut det nuvarande Stortinget skall fatta; huruvida det skall blifva i öfverensstämmelse med det af dess vensterförening till Konungen afgifna svar, som jag nyss uppläste.

Det må förlåtas mig, om jag anser, att med den nuvarande unionsakten är det omöjligt att nå målet att lyckliggöra de båda brödrarna. Jag önskar således, att den nuvarande unionsakten må ersättas af en annan, som är mera betryggande och bättre tillvaratager unionens och konungamagten intressen.

Herr Reuterswärd: Efter de varma och fosterländska ord, som i dag blifvit uttalade såväl af Första Kammarens vice talman som af herr Björnstjerna, har jag ingenting annat att i denna fråga göra än att sluta mig till alla dem, som instämt i dessa fosterländska tänkesätt och uttalanden.

Jag begärde ordet egentligen med anledning af den förste talarrens yttrande. Jag kan för min del icke gilla de skarpa anmärkningarna, han tillåtit sig mot statsutskottets nu föreliggande betänkande. Jag tror, att Första Kammaren bör vara statsutskottet särdeles tack skyldig, därför att utskottet med beredvillighet ställt sig till efterrättelse den önskan, som uttalades vid remissen af den nådiga propositionen, att så skyndsamt som med all nödig omsorg vore möjligt behandla tredje hufvudtiteln, på det att Riksdagen blefve satt i tillfälle att ju förr dess hellre deröfver besluta. Denna vår önskan har vun-

nit ytterligare kraft och stöd deruti, att ett uttalande från svensk sida just nu är af nöden. Det har blifvit i dag upplyst, att frågan nu är i det skede, att det är högst nyttigt och nödigt, att såväl Hans Maj:ts Konungen som det svenska statsrådet får fullt klart för sig, att Första Kammaren ännu i denna stund står på samma ståndpunkt, som den intog vid remissdebatten den 24 sistlidne januari, och står der orubbligt fast, och att venstern i norska Stortinget må göra med saken hvad den behagar, så kommer det icke att i ringaste mån inverka på vår öfvertygelse. Det är först på underhandlingens väg vi kunna komma till rätta i denna fråga; och vill icke Norges Storting underkasta sig någonting sådant, få vi vänta och se hvad de mena med sitt »derefter», då vi få handla *härefter*.

Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag.

(Forts.)

Jag skulle vidare vilja vända mig till den förste talaren och säga honom, att nog vet han hvad statsutskottet menade med orden »under för handen varande förhållanden». Statsutskottet ansåg, att man borde förr skärpa 1893 års beslut än mildra det. Det förstar friherre Klinckowström lika bra som någon af oss, och det behöfs ingen vidare explicering af hvad dermed menas.

Jag vill äfven accentuera, att ehuru det många gånger kunna kännas svårt att bibehålla fullt lugn hvarje gång denna fråga varit på tal, kan jag ändå icke annat än anse det ytterst lyckligt, att Första Kammaren vid alla tillfällen icke intagit en utmanande hållning, men på ett bestämdt sätt velat häfda sin mening. Och min öfvertygelse är, att det är icke hot mot hot vi skola uppställa, utan vi skola åtminstone visa vårt land och visa Norge och visa hela Europa, att det är icke vi, som brutit med Norge.

Vidare trodde sig den förste talaren uti mitt yttrande vid remissen hafva ett stöd för sin önskan att återremittera frågan. Ja, det skulle just vara sättet att så behandla denna fråga, hvilken vi med lif och själ önska få så snart afgjord som möjligt. Jag hoppas friherre Klinckowström icke kommer att begära proposition på en sådan framställning. Jag anhåller att till alla delar få instämma i utskottets förslag.

Herr Casparsson: Då jag icke deltagit hvarken i de uttalanden, som egt rum vid remissen af statsverkspropositionen, ej heller i de instämmanden, som derefter följde, har sådant skett icke därför, att jag i någon mån skulle hafva frånträdt de åsichter, som finnas uttalade i Riksdagens skrifvelse af den 14 april 1893. utan därför, att jag hyllar den gamla Vasa-regeln — »en gång säga och dervid förblifva är bättre än hundra gånger tala». Men då jag nu beder att få instämma i de yttranden, som afgifvits af kammarens vice talman och af herr Björnstjerna, sker det under den förvissning — för så vidt jag lyckats utforska den opinion, som förefinnes inom det län, jag närmast representerar — att tusen och åter tusen skola vara beredda att deruti instämma.

Tredje hufvud-
titelns ordina-
rie anslag.
(Forts.)

Herr Boström, Filip: Jag anhåller endast att till kammarens protokoll få uttala min allvarliga gensaga mot det sätt, hvarpå friherre Klinckowström nyss tolkade det svar, som norska Stortingets vensterförening i går afgaf till Hans Maj:t Konungen.

Herr Alin: Jag anhåller att för min del få instämma i herr Boströms yttrande. Hvad friherre Klinckowström i ifrågavarande fall anført kan endast bero derpå, att han icke har med hvarandra sammanställt de dokument, af hvilka han i sitt första anförande uppläste det ena och i sitt andra anförande det andra. Hvad eu sammanställning af dessa båda aktstycken gifver vid handen utgör för oss, såsom af föregående talare framhållits, en särskild anledning att pointera den ståndpunkt, Riksdagen intog genom 1893 års skrifvelse. Den punkt i denna skrifvelse, som här egentligen kommer i fråga, är den, som lyder: »Konsulatväsendet står i ett sådant samband med de diplomatiska ärendena, att frågan om upplösning af gemensamheten i det förra synes Riksdagen icke kunna göras till föremål för pröfning, utan att på samma gång sättet för de senares behandling måste komma under öfvervägande.» Uttrycken äro här sådana, att Riksdagen icke inskränkt sig till att såsom sin mening uttala, att nämnda frågor måste afgöras gemensamt, utan förklarar, att de stå i sådant samband med hvarandra, att den ena icke kan komma under pröfning utan att också den andra måste blifva föremål för behandling. Detta uttalande, angående det intima sambandet mellan dessa begge frågor, synes mig Riksdagen omöjligen kunna på ett bestämdare, klarare och koncisare sätt pointera än genom att bifalla hvad statsutskottet har hemställt rörande herr Wavrinskys motion. Jag får därför för min del instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställen såväl i denna punkt som i den föregående.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i de nu förevarande momenten hemställt samt vidare derpå, att desamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande Ja besvarad.

Utskottets anmälan.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning af lagutskottets nedannämnda, sistlidne dag *Tredje hufvudtitelns ordinarie anslag.*
bordlagda utlåtanden:

n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående kyrkivärdars tillsättande för viss tid, samt

n:o 4, i anledning af väckt motion om utarbetande och framläggande af förslag till ändrad lydelse af förordningen den 13 september 1864 angående ränta vid försträckning,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar beviljades herr *Sandberg* från och med den 15 samt herr *Dahlberg* från den 16 i denna månad.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,10 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 13 i denna månad bordlagda utlåtanden n:is 12—25 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 5—6.

Kammaren åtskildes kl. 3,04 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 16 februari.

Kammaren sammanträdde kl 11 f. m.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af såväl Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen å sjetta hufvudtiteln, under rubriken extra anslag, gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik och statens jernvägsbyggnader som med afseende derå inom Riksdagen väckta förslag; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af 39 och 44 §§ i legostadgan den 29 november 1833;

n:o 8, i anledning af väckt motion angående förslag till lag om rätt till jagt;

n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 2 § giftermålsbalken;

n:o 10, i anledning af väckt motion angående utarbetande af en arrendelag; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om fjerdingmäns tillsättande och aflönande.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valför-
rättningens slut, hafva blifvit till valmän utsedde:

herr	<i>Almgren, Fredrik</i>	med 76	röster,
»	<i>Bohnstedt</i>	» 76	» ,
»	<i>Cederberg</i>	» 76	» ,
»	<i>Ekdahl</i>	» 76	» ,
»	<i>Falk</i>	» 76	» ,
»	<i>Helander</i>	» 76	» ,
»	<i>Kerfstedt</i>	» 76	» ,
grefve	<i>Klingspor, Philip</i>	» 76	» ,
»	<i>Lewenhaupt</i>	» 76	» ,
herr	<i>Lundeberg</i>	» 76	» ,
»	<i>von Möller</i>	» 76	» ,
»	<i>Nyström, Carl</i>	» 76	» ,
»	<i>Pehrsson</i>	» 76	» ,
»	<i>Pettersson, F. E.</i>	» 76	» ,
»	<i>Sandberg</i>	» 76	» ,
»	<i>Stephens</i>	» 76	» ,
»	<i>Stridsberg</i>	» 76	» ,
»	<i>Säve</i>	» 76	» ,
»	<i>Torelius</i>	» 76	» ,
»	<i>Wallin</i>	» 76	» ,
»	<i>Weinberg</i>	» 76	» ,
»	<i>Widmark</i>	» 76	» ,
friherre	<i>Gripenstedt</i>	» 75	» ,
herr	<i>Stråle</i>	» 75	» .

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter för dessa valmän utsedde:

herr <i>Nyström, Thomas</i>	med 65 röster,
grefve <i>Posse</i>	» 65 » ,
herr <i>Wester</i>	» 65 » ,
» <i>Grundberg</i>	» 65 » ,
» <i>Schröder</i>	» 64 » ,
» <i>Tham, Sebastian</i>	» 64 » ,

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Företogs val af sex revisorer för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande oktober; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Rudebeck, G. M. U.</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare.....	med 89 röster,
» <i>Anderesson, Gustaf</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare.....	» 88 » ,
» <i>Falk, C. H.</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare	» 87 » ,
» <i>Linder, D. U. W.</i> , kapten vid Kongl. Maj:ts flotta.....	» 87 » ,
» <i>Westling, G. O. F.</i> , t. f. rektor	» 85 » ,
friherre <i>Klingspor, C. G. A.</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare.....	» 83 » .

Företogs val af tre revisorssuppleanter för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd styrelse och förvaltning sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>von Hedenberg, R. G.</i> , t. f. kommandör vid Kongl. Maj:ts flotta.....	med 66 röster,
» <i>Nisser, Martin Samuel</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare	» 61 » ,
» <i>Kerfstedt, I.</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare.....	» 61 » ,

sedan ordningen mellan de två sistnämnde blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Göteborg förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Boustedt, A. R.</i> , kapten	med 43 röster,
grefve <i>Hamilton, Gilbert</i> , f. d. ledamot af	
Riksdagens Första Kammare.....	» 42 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Göteborg förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Mörner, S. C. H. M.</i> , kapten.....	med 34 röster,
» <i>Röhss, Christian</i> , grosshandlare	» 29 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Malmö förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Berg von Linde, G. M. S.</i> , godsegare...	med 48 röster,
» <i>Stjernsvärd, Hans Philip</i>	» 48 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Malmö förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Wallin, P. P.</i> , landstingsman, Alfastorp, med	45 röster,
» <i>Beijer, Gottfrid</i> , grosshandlare.....	» 31 » ,

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Luleå förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Björkman, A. P.</i> , lasarettsläkare.....	med 26 röster,
» <i>Wallmark, Z. E.</i> , öfverstelöjtnant vid	
kongl. Norrbottens regemente	» 26 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Luleå förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Hacklin, A. V.</i> , lektor	med 26 röster,
» <i>Trafvensfelt, A. L.</i> , kapten vid kongl. Norrbottnens regemente	» 25 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Östersund förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Thomson, J. A.</i> , häradshöfding	med 32 röster,
» <i>Warodell, O. E. L.</i> , regementsläkare ...	» 32 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Östersund förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Rosengren, E.</i> , lektor	med 26 röster,
» <i>Wikander, Hj.</i> , apotekare.....	» 25 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Wexiö förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Cederschiöld, H. S.</i> , f. d. lektor.....	med 27 röster,
» <i>Johansson, Olof August</i> , hospitalssyssloman	» 27 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Wexiö förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Cervin, G.</i> , löjtnant	med 28 röster,
» <i>Myrin, C. A.</i> , f. d. landtbruksingeniör	» 21 » .

Företogs val af två revisorer till granskning af riksbankens afdelningskontors i Jönköping förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Reutersvärd, C. S.*, godsegare..... med 38 röster,
 grefve *Stackelberg, F. A. A. W. L.*, f. d. major » 38 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Jönköping förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Silfversparre, S. A.*, f. d. öfverste..... med 30 röster,
 » *Aschan, Lorentz*, godsegare » 24 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Kalmar förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Waldenström, Alfred*, häradshöfding ... med 34 röster,
 » *Wickbom, I. O.*, adjunkt » 34 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Kalmar förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Holm, A. Th. O.*, adjunkt med 26 röster,
 » *Bökelund, A.*, landskamrerare » 25 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Karlstad förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Unger, J. B.*, kontraktsprost med 32 röster,
 friherre *Fleetwood, G. M. C.*, kapten » 32 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Karlstad förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Uggla, C. J. P.*, major med 30 röster,
 » *Gullberg, G.*, kronofogde..... » 29 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Hernösand förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Hammar, O. A. G.*, landssekreterare... med 30 röster,
 » *Liedberg, J. W.*, rådman..... » 30 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Hernösand förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Bucht, G. W.*, rektor med 29 röster,
 » *Hedrén, L. M.*, adjunkt » 29 » ,

sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Falun förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Nylén, G. F.*, f. d. löjtnant med 49 röster,
 » *Thorell, Axel*, t. f. landsfiskal » 47 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Falun förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

grefve *Spens, H. M.*, länsbokhållare med 39 röster,
 herr *Wahlqvist, J. A.*, kamrerare » 36 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Örebro förvaltning och räkenskaper för tiden intill utgången af sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästinstundande mars; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Cassel, J. G.*, ryttmästare med 46 röster,
 » *Waldenström, H. A.*, borgmästare » 46 » .

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Örebro förvaltning och räkenskaper för tiden intill utgången af sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Reuterswärd, C. F. C.*, ryttmästare vid
 kongl. lifregementets husarer med 37 röster,
 » *Bergström, Gustaf*, vice häradshöfding » 34 » .

Företogs val af två revisorer för granskning af riksbankens afdelningskontors i Visby förvaltning och räkenskaper för sistlidna år, hvilken granskning, skall taga sin början den 1 nästinstundande juni; och befunnos efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

grefve *Cronstedt, A. F.*, major med 24 röster,
 herr *Hambroëus, J.*, landssekreterare » 24 » ,

Företogs val af två revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Visby förvaltning och räkenskaper för sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr *Warfwinge, C. O.*, förste landtmätare med 24 röster,
 » *Eneqvist, N. Th.*, landtränmästare ... » 24 » ,
 sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Herr statsrådet friherre *Åkerhielm* aflemnade Kongl. Maj:ts nedan-
 nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående lindring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvis-
 marens sjösänkingsbolag af staten beviljadt lån å 2,000,000 kronor.

2:o) angående disposition af förra länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal
 Fintorp n:o 1 i Göteborgs och Bohus län; samt

3:o) angående vissa förändringar i gällande förordning angående
 stämpelafgiften.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskot-
 tets den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 12, angå-
 ende föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro-
 och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vatten-
 sjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åt-
 njutande.

*Anslag till
 väganläggning-
 gar och vägför-
 bättringar.*

Punkten 1.

Friherre *Klinckowström*: Då ingen reservation är bifogad
 detta betänkande — hvilket jag likväl väntat — finner jag väl, att
 någon utsigt icke finnes att vinna något med mitt uppträdande; men
 jag begärde ordet därför att jag icke kan neka mig nöjet förklara, att
 det hade varit, såsom jag tror, både rättvisst och billigt att här lyssna
 till mitt förslag. Ty, mine herrar, om vi icke spara der vi rätteligen
 kunna spara i denna statsverksproposition för att lindra de många
 fattiga i landet från den s. k. tilläggsbevillningen, tror jag, att vi
 illa motsvara det förtroende, som svenska folket lemnat sina ombud i
 riksdagen. Jag har blott velat säga dessa ord, emedan jag ej gillar
 det slut, hvartill statsutskottet i denna punkt kommit.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskot-
 tet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 13 och 15 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

Lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

Herr Ljungberg: Jag har blott velat med några ord påpeka det forcerade sätt, hvarpå telegrafstyrelsen ökar sina depenser för telefonväsendets utveckling. Det vore nog skäl att man betänkte sig något, innan man hastade vidare. Förut har man lånat från statskontoret, nu skall man anlita riksgäldskontoret, det vill säga utländska lånemedel, och det till så stora belopp som 750,000 kr. Jag har hört berättas, att telegrafstyrelsen går så långt i sitt nit för telefonväsendets utveckling, att hon, för att underlätta denna, använder telegrafverkets medel. Så lära t. ex. öfvergångsavgifterna till allmänna telefonbolaget betalas af staten, på det att allmänheten ej må afskräckas från rikstelefonen. På det sätt, som telegraf- och telefonväsendets räkenskaper lära vara med hvarandra inblandade, kan emellertid någon säker kännedom härom ej vinnas af andra än statsrevisorerna, och jag skulle derföre vilja fästa deras uppmärksamhet på denna sak, så att de, när de härnäst komma tillsammans, må se till, om de ofantliga summor, som staten offrar för rikstelefonen äro till verkligt gagn och väl använda.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i det föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar,

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Borgholms stad af ett jordområde om 2 hektar 52 ar från Borgholms kungsladugård,

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna mönsterskrifvarebostället $\frac{3}{4}$ mantal Silleberg n:o 3 Börje Olofsgård med $\frac{1}{4}$ mantal Åker n:o 2 i Skaraborgs län,

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från den under Sundbyholms kungsgård lydande kronolägenheten Sundbyås n:o 1 i Södermanlands län,

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Långträsk's jernvägsstation beläget område af Piteå kronopark i Norrbottens län,

n:o 19, i anledning af väckt motion om upplåtande af väg öfver Eskilstuna kungsladugård till allmänt begagnande i utbyte mot annan väg,

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Ulrika Charlotta Thorsberg,

n:o 21, i anledning af väckt motion om tillägg till 32 § i kungörelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomänner,

n:o 22, i anledning af väckt motion i fråga om ändrade bestämmelser angående syner och besigtningar å torp, tillhörande rotar och rusthåll vid indelta armén,

n:o 23, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af skattefrälseräntor, som inom viss tid till staten hembjudas,

n:o 24, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af frälsekatteäntor, och

n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, på hvilka vilkor staten kunde förvärfva hela vattenkraften vid Trollhättan för att, med kraftens tillgodgörande, undantaga omgifningarna till en nationalpark,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af lag, utskottets nedannämnda, den 13 och 15 februari bordlagda utlåtanden:

n:o 5, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande upphäfvande af forum privilegium för utländska adelsmän, som i riket inkommit, och

n:o 6, i anledning af justitieombudsmannens framställning om tillägg till lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående lindring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljad lån å 2,000,000 kr., och

2:o) angående disposition af förra läsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Finrtorp n:o 1 i Göteborgs och Bohus län.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa förändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Justerades aderton protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,26 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1895 den 16 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren *Axel Ferd. Thollander* 44 röster,
 » häradshöfdingen *D. G. Restadius* 4 » ,

i följd hvaraf herr revisionssekreteraren *A. F. Thollander* blifvit till Riksdagens justitieombudsman utsedd.

W. Stråle,
J. Johansson.

Philip Klingspor.
Otto M. Höglund.

År 1895 den 16 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens justitieombudsman, i fall han, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren *Hugo Erik Mauritz Bohman* 47 röster, i följd hvaraf herr revisionssekreteraren *Hugo Erik Mauritz Bohman* blifvit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

W. Stråle.
J. Johansson.

Philip Klingspor.
Otto M. Höglund.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till den paragraf derom, som borde i riksdagsbeslutet införas.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 16 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 26 och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 7—11.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,36 e. m.

In fidem.

A. von Krusenstjerna.